

Morus nigra

21

Zwarte moerbei

De Althæa Pers

AS

BLAD

BLOEIWIJZE

BIJPRODUCT

STUIFMEEL

WORTEL

ZAAD

ZOMERTAK

HOUT

SCHORS

VRUCHT

GASTEN DIERLIJK

GASTEN PLANTAARDIG

TAKDOORSNEDE

WINTERTAK

Morus Nigra

Zwarte moerbeï

Rond het jaar 600 werd de zwarte moerbeï vanuit Azië Griekenland ingevoerd. Aanvankelijk kreeg hij daar de naam *moron*, de naam die ook gegeven was aan de braam. In het Latijn van de middeleeuwen was de boom bekend onder de huidige botanische naam *morus*. Karel de Grote en zijn opvolgers Lodewijk de Vrome en Karel de Kale hadden in hun tijd grote invloed op de te verbouwen gewassen. Vooral als het ging om genees- en keukenkruiden. Onder hun bestuur verscheen de *Capitulare de villis*. Deze verordening bevat verschillende hoofdstukken met voorschriften voor agrarisch beheer. In het hoofdstuk dat betrekking heeft op de planten en bomen die in de hofdomeinen moesten worden aangeplant, vinden we de moerbeï onder de naam *morarios*.

¶ De zwarte moerbeï stond in onze streken altijd solitair. Hij was te vinden op voorname plaatsen: bij kloosters, op buitenplaatsen en in pastorietuinen. In het wild komt hij tegenwoordig in onze omgeving niet voor. Op een redelijk beschutte plaats kan hij een zeer hoge leeftijd bereiken. Hij verlangt een vruchtbare, lichte zandgrond.

¶ Hoewel de moerbeï oorspronkelijk uit een warm land afkomstig is, heeft hij zich uitstekend aan ons klimaat aangepast en verdraagt hij zelfs strenge winters. Dit geldt niet voor de witte moerbeï. Deze ooit voor

de zijdeteelt zo belangrijke boom, tref je in ons land niet aan.

¶ De zwarte moerbei is een grote boom, die kan uitgroeien tot een hoogte van vijftien meter. Vanuit een korte stam groeien de ruwe, grillig gedraaide takken tot een vrij open kroon. Hij heeft een dikke, grauw donkeroranje schors waarin brede groeven met vezelige randen en knobbels. De donzige twijgen zijn geelgroen van kleur met flinke, kegelvormige, glanzend donkerbruine knoppen.

¶ De bladeren staan verspreid en zijn vaak diep ingesneden. De donkergroene bladeren verschillen onderling aan dezelfde boom. Ze lopen pas zeer laat in het voorjaar uit en daardoor is er weinig risico op schade door nachtvorst. In de herfst kleuren ze prachtig diepgeel.

¶ De mannelijke en vrouwelijke bloemen zitten in aparte katjes aan dezelfde boom. Ze zijn bleek van kleur en ze staan in de oksels van de bladeren. De mannelijke bloemen zijn kort en fors, de vrouwelijke zijn ronder van vorm.

¶ De vrucht is een vlezige schijnvrucht. Hij lijkt sterk op een braam, maar is langer van vorm. De vruchten zijn heerlijk zoet van smaak en erg sappig. Ze groeien op het jonge hout. Ze zijn eerst groen, worden dan rood en uiteindelijk, als ze rijp zijn, hebben ze een prachtige, glanzend zwarte kleur. Hoe ouder de boom hoe meer vruchten hij draagt en hoe smakelijker deze worden. De oogst is in augustus/september. Ze moeten wel op het juiste moment geplukt en gegeten

worden. Onrijp zijn ze hard en zuur; rijp zijn ze erg kwetsbaar. Bij de minste aanraking springen ze kapot en verliezen ze hun sap.

¶ Het sap geeft gemene vlekken, die alleen te verwijderen zijn door de vlek stevig in te wrijven met onrijpe vruchten. Het sap van de moerbei wordt wel gebruikt om er wijn donker mee te kleuren. In Frankrijk, met name in de Cevennes, wordt het sap verwerkt tot een likeur.

¶ In de oude geneeskunde speelde de moerbei een bescheiden maar belangrijke rol. Het sap van de bladeren, gemengd met honing, werd toegepast bij de genezing van brandwonden. Het voornaamste geneesmiddel kwam uit de wortelbast. Het aftreksel daarvan genas alle aandoeningen van lever, milt en ingewanden. Een drank, die tijdens de middeleeuwen zeer op prijs werd gesteld en als hartversterkend gold, was *morass*. Dit mengsel van moerbeisap, rozenwater, wijn, suiker en een poeder van gestampte parels was beslist niet voor iedereen weggelegd.

Vindplaats: Nieuwkoopse Plassen

